

OPNIEUW EEN WALRUS OP DE NEDERLANDSE KUST

Pieter 't Hart & Peter J.H. van Bree



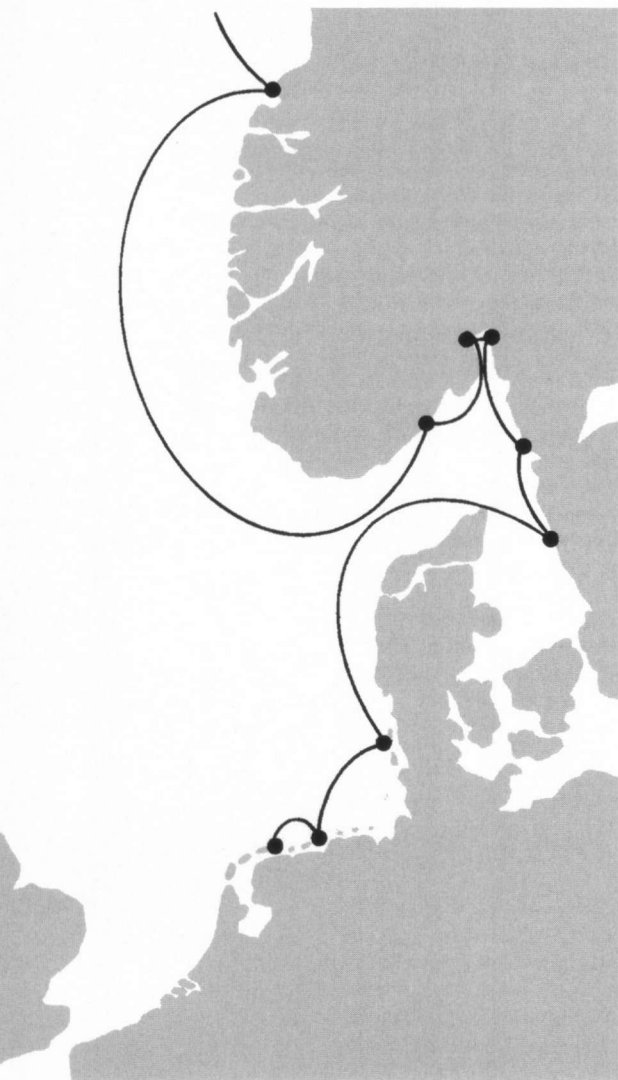
Voor zover wij weten is in de vorige eeuw geen enkele walrus op de Nederlandse kust gezien. In de eerste helft van onze eeuw werd één exemplaar waargenomen en in de laatste vijftig jaar vier dieren. Berust dit aantalsverloop op puur toeval of heeft het te maken met de zeer intensieve jacht op walrussen in de 17de en 18de eeuw en de beschermende maatregelen ten aanzien van de soort in het Noord-Atlantische gebied gedurende de laatste 40 jaar? Kunnen wij in de toekomst meer walrussen als dwaalgast op onze kust verwachten?



De walrus op Ameland, gefotografeerd op 21 januari 1998. Foto Tom Wouters / ANP

Wandelaars op het strand van Ameland waren erg verbaasd toen zij op 21 januari 1998 bij paal 49 op de vloedlijn een volwassen walrus zagen liggen. Zij alarmerden het personeel van Rijkswaterstaat, dat van het Natuurcentrum

Ameland, de mensen van de Zeehondencrèche te Pieterburen en een walrusdeskundige van het Dolfinarium te Harderwijk. Zij allen constateerden dat het dier er goed gezond uitzag en waarschijnlijk alleen vermoeid was. Het was een mannetje met slagstanden van ongeveer 25 cm lengte. Men schatte de leeftijd op ongeveer zes jaar.



De zwerftocht van de walrus, van januari tot april 1998

De dag erna, op 22 januari, ging het dier de zee in om niet meer gezien te worden in de Nederlandse wateren. Een dag later, op vrijdag 23 januari 1998 werd het dier geobserveerd bij het Duitse Noordzee eiland Juist, dat ten noorden van Emden ligt. Vervolgens werd de walrus waargenomen liggend bij Hörnum op Sylt, zo'n 200 à 300 meter ten noorden van de haven, op 29 januari. De dag daarop was het dier daar weer verdwenen.

Op 9 februari werd het dier gezien en gefotografeerd te Åsa, een klein plaatsje aan de Zweedse westkust, zo'n 43 km ten zuiden van Göteborg. Van 13 tot 15 februari lag de walrus op Bohus-Malmön, een klein eilandje ten noorden

van Göteborg. Het dier dook vervolgens op 19 februari op in Noorwegen, nabij de luchthaven Fornebu in de Oslo-fjorden. Na een kort bezoek aan de Dramsfjorden werd de walrus nog één maal geobserveerd te Tvedestrand op 26 februari. Daarna verliezen we het spoor van het dier (maar zie krantenknipsel!). Het uiterst korte bezoek van de walrus aan ons land is vermeld in veel kranten en ook foto's van het dier, dat 'Gompie' gedoopt werd, verschenen in de bladen.

De vorige walrussen

Uit de vorige eeuw is ons geen walrus van onze kust bekend. Voor deze eeuw is het bovengenoemde dier de vijfde walrus die Nederland bezocht. Van 11 tot 14 november 1926 werd een mannelijk dier waargenomen en gefotografeerd voor Den Helder (Redeke 1927). Het exemplaar werd op 10 januari daarop te Rörö vlak bij Göteborg in Zweden gedood (Mohr 1952). De slagstanden van dat dier waren 36,5 cm lang.

Het tweede exemplaar op onze kust werd voor het eerst op 23 november 1976 gezien bij Oudeschild op Texel. Daarna werd het dier waargenomen liggend op een dijk te Colijnsplaat op Noord-Beveland. Op 3 december werd het verjaagd van een militair terrein te Zeebrugge in België. Dan is er een waarneming op 6 december te Hansweert aan de Westerschelde; de dag daarop lag het dier weer bij Colijnsplaat en op 9 december werd de walrus, waarschijnlijk ook een mannetje, omstreeks 12.00 uur bij de vuurtoren van Cocksdoorp op Texel gezien. Daarna ontbreekt elk bericht van het dier (Van Bree 1977).

Gevangen

De derde walrus werd enige weken waargenomen in de Noordzee voor de eilanden Ameland en Terschelling, om op 27 maart 1981 gevangen te worden in de Waddenzee bij Hollum op Ameland. Het mannelijke dier, dat duidelijk vermoeid was, werd naar de Zeehonden-crèche te Pieterburen gebracht. Daar bleek dat het exemplaar niet zo vermoeid was dat het niet over een meterhoog hek om een buitenbassin kon klimmen. Het kon dus niet in Pieterburen gehouden worden. De walrus werd opnieuw gevangen en naar een groot en diep bassin achter het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (nu IBN-DLO) op Texel gebracht. Op 9 april 1981 werd het dier, dat inmiddels met gele en groene verf op de rug gemerkt

Walrus deze zomer terug in vertrouwd zeewater

Van onze correspondent

AMELAND/AALESUND, vrijdag

De walrus die enige tijd geleden op het strand van Ameland te gast was, is al een flink eind op zijn weg terug naar de Noordelijke IJsee. Het dier, een jong mannetje van circa tien jaar, is al diverse keren gesignaleerd voor de Noorse kust. Onlangs nog bij Kwamsoeya, 50 kilometer ten zuidwesten van Aalesund.

In Noorwegen is de walrus groot nieuws. „Want net als dat voor Nederland geldt, gebeurt het hoogst zelden dat een walrus zich zo zuidelijk vertoont. Mijn correspondentievriend Trond Arnesen schreef mij dat de walrus in Noorwegen een hype is”, zegt Roel Strijkstra uit Groningen.

Eerder al na zijn bezoek aan Ameland was de walrus gezien voor de Zweedse kust en daarna bij Oslo. Strijkstra is er vrijwel zeker van dat het om hetzelfde exemplaar gaat: „De afmetingen komen overeen, evenals de buiging van de slag-tanden. Het kan niet missen.”

Zo nu en dan rust de walrus aan de vloedlijn even uit. De terugreis bedraagt zo'n drieduizend kilometer en hij is nu ongeveer halverwege. „Als hij dit tempo volhoudt, is hij aan het eind van de zomer weer thuis”, aldus Strijkstra.

was, losgelaten bij het eiland Helgoland. Tot 20 mei werd het dier geregeld waargenomen rond dat eiland. Op 25 mei zag men de walrus op ongeveer 100 km noord van Esbjerg in Denemarken op het strand liggen en nog drie dagen later zag men het dier bij Skagen, de noordpunt van Denemarken (Reijnders 1982). Deze walrus was 220 cm lang en had ongeveer 10 cm lange tanden.

Het vierde exemplaar werd bij de zeedijk van de polder 't Horntje, zuid Texel, voor het eerst gezien op 20 maart 1982. Op 23 maart 1982 werd de walrus bij Huisduinen bij Den Helder opnieuw geobserveerd en gefotografeerd. Bij het dier was de rechterslag tand afgebroken. Het geslacht van dit dier is niet bekend, maar het was zo goed als zeker ook een mannelijk exemplaar. Na de laatstgenoemde datum is het dier niet meer waargenomen (Cadée et al. 1982).

Het Hoge Noorden

Afgaande op berichten van reizigers en op jachtgegevens uit de 17de en 18de eeuw moeten er in de noordelijke Atlantische Oceaan oorspronkelijk honderdduizenden walrussen geleefd hebben. Door intensieve jacht in genoemde eeuwen, ook door Nederlanders, is het aantal dieren enorm teruggelopen. In 1995 komen Born en medewerkers na grondig onderzoek tot de conclusie dat, ondanks het verbieden van commerciële jacht in 1952 door Noorwegen en in 1956 door Rusland, in het Noord-Atlantische gebied nog maar zo'n 3500 walrussen leven. Zij onderscheiden drie afzonderlijke populaties en wel die van oostelijk Groenland, geschat op 500 tot 1000 exemplaren, de Spitsbergen/Frans Joseph populatie van ongeveer 2000 dieren en de Kara Zee/Barentssee/ Nova Zembla populatie, die slecht bekend is en waarvan de grootte geschat wordt tussen een paar honderd tot duizend exemplaren.

Ze melden ook dat de laatstgenoemde twee populaties dankzij de beschermende maatregelen in grootte zeer langzaam toenemen. Maar gezien de geringe voortplantingssnelheid van de soort zal het nog erg lang duren voordat deze in het Hoge Noorden weer algemeen zal voorkomen. Wij kunnen hier in Nederland dus in de toekomst meer walrussen als dwaalgasten verwachten, maar de aantallen zullen voorlopig zeer klein blijven.



Op 9 december 1976 zat deze walrus op de dijk bij De Cocksdorp, Texel, nadat hij op bezoek was geweest in Zeeland en België.
Foto: *Texelse Courant*

Onze dank gaat uit naar onze buitenlandse collega's Fritz Rabenstein, Rolf Schmidt, Peter Borkenhagen, Svend Tougaard, Jan Hillarp en Viggo Ree, die ons op de hoogte stelden van de zwerftocht van de walrus na zijn bezoek aan Ameland. 

Naschrift redactie: Inmiddels blijkt de walrus nog weer verder gevorderd te zijn op zijn terugreis naar 'huis', zie krantebericht. Deze waarneming is ook opgenomen in het kaartje.

Literatuur

- Born, E.W., I. Gjertz & R.R. Reeves, 1995. Population assessment of Atlantic walrus (*Odobenus rosmarus rosmarus*). Norsk Polarinstitut Meddelelser nr 138: 1-100.
- Bree, P.J.H. van, 1977. Over de recente zwerftocht van een Walrus, *Odobenus rosmarus* (Linnaeus, 1758), langs de Nederlandse en Belgische kust. De Levende Natuur, 80: 58-63.
- Cadée, G.C., M. Cadée & N. Cadée, 1982. Weer een walrus op Texel. De Levende Natuur, 84: 145-146.
- Mohr, E., 1952. Die Robben der europäischen Gewässer: 1-283, 40 pls. (Frankfurt/Main).
- Redeke, H.C., 1927. Ein Walross in der südlichen Nordsee. Zool. Anzeiger, 74: 89-90.
- Reijnders, P.J.H., 1982. Observation, catch and release of a Walrus, *Odobenus rosmarus*, on the Isle of Ameland, Dutch Wadden Sea. Zool. Anzeiger, 209: 88-90.

P. 't Hart, Zeehondencreche,
Hoofdstraat 94a, 9968 AG
Pieterburen. P.J.H. van Bree,
Zoölogisch Museum, Maurits-
kade 61, 1092 AD Amsterdam.